

Голас Рацзімы

№ 34 (1398)

ЖНІВЕНЬ 1975 г.

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДААННЯ 20-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Касір сталовай Тамара ПУСТАШЫЛА і інжынер аддзела галоўнага механіка Аляксандр САЛАДОУНІК—салісты народнага хору Палаца культуры Мінскага аўтазавода. Фотарэпартаж пра Палац культуры аўтазавода змешчаны на 7-й стар.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

НА НІВЕ КУЛЬТУРЫ

Ва ўніверсітэтах і інстытутах ненадоўга ўсталявалася цішыня. Толькі што закончыліся ўступныя экзамены, і шчасліўчыкі, якія вытрымалі конкурс, здабылі перамогу ў спаборніцтве за высокае права называцца студэнтам, чакаюць выкліку на заняткі. Іх больш як трыццаць тысяч, сёлетніх першакурснікаў. І сярод іх 675 сту-

дэнтаў новай, толькі што створанай 31-й вышэйшай навучальнай установы Беларусі—Мінскага інстытута культуры. Ужо ўзведзены прыгожы васьміпавярховы вучэбны корпус, будаўнікі заканчваюць аддзелачныя работы: да пачатку навучальнага года ўсё павінна быць гатова. Інстытут будзе мець дзве лекцыйныя залы, залы для заняткаў аркестраў, хораў,

класы для індывідуальных заняткаў з будучымі дырыжорамі, рэжысёрамі, вакалістамі. Усе гэтыя памяшканні абстаўляюцца і аснашчаюцца сучасным абсталяваннем і мэбляй, апаратурай, музычнымі інструментамі. Бібліятэка, якой будучь карыстацца студэнты, мае кніжны фонд больш за 100 ты-

[Заканчэнне 7-й стар.]

МІНСК ГСП
ул. Краснаармейская 9

8 миллиардов рублей, а в 1975 году — еще около 2,7 миллиарда рублей. То есть за пять лет на развитие этого района ассигновано столько средств, сколько было бы достаточно для строительства почти 15 таких электростанций, как крупнейшая в мире Красноярская ГЭС на Енисее.

Главное направление развития угольной промышленности в девятой пятилетке — техническое перевооружение предприятий, комплексная механизация и автоматизация производственных процессов. Весь прирост продукции в отрасли за четыре года получен за счет повышения производительности труда. Число рабочих, занятых добычей угля, уменьшилось более чем на 100 тысяч человек.

В нынешнем, завершающем году девятой пятилетки, добычу угля в стране предстоит увеличить на 16 миллионов тонн. Проблемой, однако, остается наиболее рациональное использование все возрастающего количества добываемых углей. К этому нужно добавить проблему дешевой транспортировки угля. Это один из сложнейших вопросов, стоящих сегодня перед специалистами, так или иначе связанными с энергетикой. Дело в том, что, развивая энергоемкие производства в Сибири и на Востоке страны, мы сейчас (и в обозримой перспективе) почти две трети всех топливно-энергетических ресурсов потребляем в европейской части страны и на Урале.

На вопрос о транспортировке дешевых углей восточных районов страны академик-секретарь отделения физико-технических проблем энергетики Академии наук СССР Михаил Стырикович сказал:

— Запасы только Канско-Ачинского бассейна в Сибири позволят в течение ближайших 10—20 лет довести там годовую

добычу до миллиарда тонн. Речь идет об углях высокого качества, но и их придется для удобства перевозки перерабатывать в более высококалорийный полукокс.

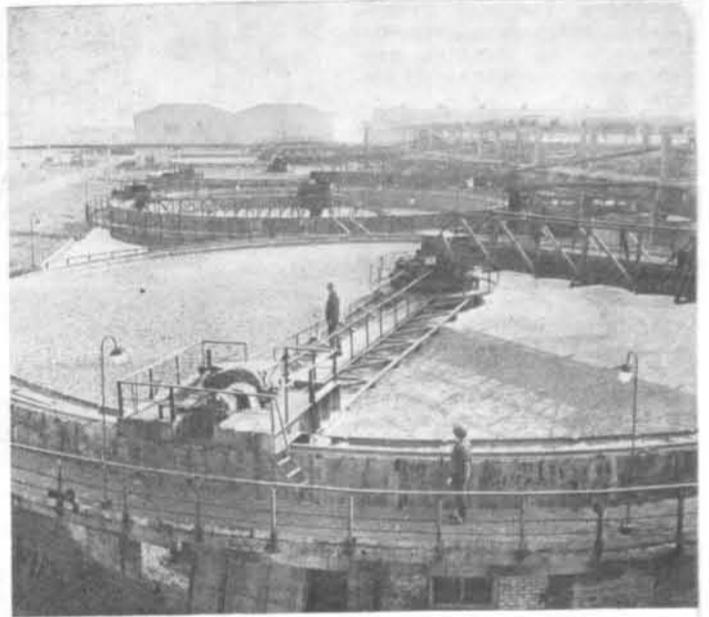
Доставка таких количеств угля немыслима по существующим железнодорожным линиям с нынешними типами подвижного состава. В принципе возможны два варианта. Первый — соорудить специальную углевозную сверхмагистраль. Второй — заменить перевозки угля передачей электроэнергии, выработанной на месте добычи твердого топлива. Но при этом необходимо освоить технику передачи по энергопроводам огромных масс энергии постоянным током при напряжении 1500—2200 киловольт, т. е. существующие сегодня методы (переменный ток напряжением 750—1150 киловольт) окажутся явно неэкономичными. Очевидно, к началу 80-х годов первая такого рода линия электропередачи вступит в строй.

В дополнение к словам видного специалиста-энергетика следует заметить, что у нас уже найден в опытных масштабах дешевый способ переработки угля в высококалорийное топливо. В ближайшее время будет построена промышленная экономично перерабатывающая уголь в осмоленный полукокс. Такое топливо недорого будет перевозить и на большие расстояния.

На дешевых углях восточной части страны намечено построить ряд тепловых электростанций, каждая из которых будет вырабатывать электроэнергию больше, чем крупнейшая в мире Красноярская ГЭС — ее мощность 6 миллионов киловатт.

«Черный исполин», еще послужит нашей энергетике. И, как свидетельствуют прогнозы, послужит долго и весьма полезно.

Юрий ФЕДОРОВ.
АПН.

Ужо больш як шаснаццаць гадоў шахцёры Салігорска працуюць на ўраджай. Далёка за 100 мільёнаў тон пераваліла колькасць здабытай на камбінаце «Беларуськалій» калійнай солі. Абагачальнікі зрабілі з яе больш як 50 мільёнаў тон мінеральных угнаенняў. Калі іх пагрузіць у адзін чыгуначны эшалон, то ён працягнецца ад Салігорска да Уладзівастока. Сёлета па плану калектыў камбіната павінен выпусціць 8 мільёнаў 150 тысяч тон мінеральных угнаенняў.

Шахцёры трэцяга рудаўпраўлення з'явіліся ініцыятарамі селектыўнага спосабу выемкі руды. З пачатку гэтага года яны далі звыш плана больш як 130 тысяч тон сільвініту, а абагачальнікі выпусцілі каля 30 тысяч тон мінеральных угнаенняў. Штодзённа са станцыі Калій адпраўляецца больш за тысячу вагонаў з мінеральнымі ўгнаеннямі. Яны накіроўваюцца ў сотні адрасоў у нашай краіне і за рубяжом.

НА ЗДЫМКАХ: перадавыя гарнякі трэцяга рудаўпраўлення камсамольцы В. КАРАТЧЭНЯ (злева), Н. КОУШАР і М. ЛЯОНЧЫК; агульны выгляд згушчальнікаў трэцяга рудаўпраўлення.

ЗАВОДЫ

ГРУПУЮЦА Ё КОМПЛЕКСЫ

Новую цікавую работу закончылі супрацоўнікі Інстытута «Белпрампраект». Пад кіраўніцтвам галоўнага архітэктара Інстытута Івана Боўта яны спраектавалі буйны прамысловы вузел, які размесціцца ў паўднёвай частцы Брэста. Першая яго частка ўключае два прадпрыемствы — завод па вытворчасці прэцызійных вузлоў для тэкстыльнага абсталявання і завод па вытворчасці тэхналагічнага абсталявання для мясной прамысловасці. Характэрная рыса праекта — максімальная кааперацыя не толькі дапаможных, але і многіх асноўных служб. Так, акрамя адзіных складскіх памяшканняў, ачысных збудаванняў, інжынерных сетак, адміністрацыйнага корпуса, тут прадугледжаны і агульныя цэхі — гальванізацыі, афарбоўкі, тэрмічны, рамонтна-інструментальны. Натуральна, што гэта знізіць не толькі кошт будаўніцтва аб'ектаў, але і вытворчыя расходы пры эксплуатацыі іх.

Новыя прадпрыемствы спраектаваны з улікам апошніх дасягненняў сучаснай архітэктуры і будаўніцтва. Карпусы арганічна ўпішваюцца ў агульны ансамбль горада. Паблізу будзе пабудаваны буйны жылы масіў з максімумам зручнасцей для насельніцтва.

Праект зроблены ў разліку на перспектыву. Ён прадугледжвае вялікія рэзервныя плошчы, на якіх у будучым размесціцца яшчэ шэсць прадпрыемстваў. Маланаселеная паўднёвая ўскраіна горада над Бугам ператворыцца ў буйны раён з развітай прамысловасцю, транспартам, усімі спадарожнымі службамі. І справа гэта недалёкай будучыні.

На будаўнічай пляцоўцы комплексу ўжо кіпіць праца. Пераход да комплекснага ўзвядзення вытворчых аб'ектаў дае не толькі эканамічную выгаду. Выйграюць і эстэтычны, і архітэктурны бакі, таму што ансамблевае рашэнне забудовы раёнаў надае гораду цэласнасць, агульнасць «почырку». Вакол асноўных прамысловых аб'ектаў фарміруюцца затым і жылыя масівы. Комплекснае размяшчэнне вытворчых пабудоў станоўча ўплывае на добраўпарадкаванне раёна: пракладваюцца інжынерныя камунікацыі, будуюцца новыя дарогі, паляпшаецца культура-бытавое абслугоўванне насельніцтва. На долевых пачатках прадпрыемстваў ўзводзяць клубы, сталовыя.

Сёння на карце Беларусі можна паставіць мноства кропак, якія абазначаюць буйныя прамысловыя вузлы, распрацаваныя супрацоўнікамі «Белпрампраекта». Позірк архітэктараў звернуты да такіх гарадоў, як Пінск і Барысаў, Ліда і Жодзіна, Рэчыца і Бабруйск... Будаўніцтва прамысловых комплексаў дасць штуршок іх паскоранаму развіццю. Усяго ж у рэспубліцы па праектах архітэктараў цяпер будуюцца больш як 25 прамвузлоў.

На праішоўшай у маі гэтага года Усесаюзнай нарадзе па праектаванню прамысловых вузлоў работы мінчан прызнаны лепшымі і рэкамендаваны для вывучэння. Таму ў кабінетах і майстэрнях шматпавярховага, пранізанага святым будынку «Белпрампраекта» можна часта сустрэць гасцей з усіх куткоў краіны.

нашы карэспандэнты наведваюць

ПЯЦІГОДКА «НОВАГА ШЛЯХУ»

Вёска Бездзеж — цэнтральная сядзіба калгаса «Новы шлях» Драгічынскага раёна. Усяцяж вуліцы — прыгожыя дамы. У палісадніках шыруюць кветкі, наліліся сокам яблыкі. Хораша ўранку ісці па вёсцы і слухаць, як яна абуджаецца. Вось падаўся ўгару з коміна дым, недзе бразнулі вёдры — жанкі спяшаюцца да калодзежа. Пройдзе яшчэ колькі часу — і ўсе разыдуцца па сваіх рабочых месцах, дома застануцца толькі малыя. Сёлета ў гаспадарых выспеў багаты ўраджай, і ў полі шмат работ.

У гаспадарцы забыліся ўжо на той час, калі не хапала трактарыстаў. Усе кадры выхаваны тут, у калгасе. Вось і сёлета 120 юнакоў і дзяўчат закончылі Бездзежскую сярэднюю школу. 50 вучняў адначасова займаліся на курсах механікатараў. Тым з іх, хто атрымаў «выдатна» і «добра» на экзамене, выдадзены не пасведчанні, як звычайна, а правы механізатараў. Многія выпускнікі школы вырашылі застацца ў родным калгасе. Так некалі зрабілі былыя выпускнікі школы, цяпер галоўны аграном гаспадаркі Сцяпан Пратасевіч, звеняныя механізаваных звенняў Іван Котчык і Іван Рошчанка, намеснік начальніка вытворчага ўчастка Міхаіл Зіновіч, галоўны інжынер Мікалай Чурыла і іншыя. Цікавай работы хопіць у гаспадарцы ўсім.

Аб росце гаспадаркі, аб сённяшніх клопатах калгаснікаў мне расказаў старшыня калгаса Іван Зіновіч:

— У 1970 годзе мы сабралі ў

сярэднім з гектара ўсяго 13,7 цэнтнера збожжа. Валавая вытворчасць складала 1132 тоны. Летась жа з кожнага гектара намалацілі ўжо 28,8 цэнтнера, а яго валавая вытворчасць перавысіла 2300 тон. Паспяхова развіваліся і іншыя галіны, у прыватнасці, жывёлагадоўля. Цяпер на фермах гаспадаркі ўтрымліваецца амаль 2000 кароў, 700 свіней.

Ад рэалізацыі дзяржаве сельскагаспадарчай прадукцыі на рахунак калгаса паступаюць значныя грашовыя сродкі. Так, з пачатку пяцігодкі грашовы даход узрос тут з 722 тысяч рублёў да 1 мільёна 33 тысяч. Гэта дало магчымасць шырока разгарнуць капітальнае будаўніцтва, набыць новую сельскагаспадарчую тэхніку. Цяпер у калгасе 40 трактараў і 12 камбайнаў, значна папоўніўся аўтапарк. Павелічэнне паставак тэхнікі дазволіла павысіць узровень механізацыі ў земляробстве і жывёлагадоўлі. Значна павысілася і прадукцыйнасць працы.

Змяніўся і знешні выгляд вёскі. За чатыры апошнія гады ў гаспадарцы пабудаваны дом культуры з гледзельнай залай на 360 месц, механізаваная майстэрня, свіран на 2000 тон збожжа, вялікая ферма-адкормачнік, два кароўнікі, сталярная майстэрня, два жылыя дамы для спецыялістаў, сталовая для механізатараў, лазня. Пачалося будаўніцтва новай сярэдняй школы на 640 месц. Гэта будзе трохпавярховы будынак з вялікімі класамі, кабінетами, лабараторыямі, спартыўнай залай.

Хлебаробы гаспадаркі за

чатыры апошнія гады ўзвялі 120 асабістых дамоў. Прычым, інвалідам працы Сцепанідзе Мартыновіч, Ганне Чурыла і многім іншым дамы ўзведзены цалкам за сродкі калгаса. Цяпер на тэрыторыі гаспадаркі жывуць 710 пенсіянераў, у тым ліку 555 — калгасных. Усе яны атрымліваюць добрыя пенсіі. Аб росце дабрабыту вясцоўцаў сведчыць і тое, што з кожным годам расце колькасць калгаснікаў, якія набываюць легкавыя аўтамабілы і матцыклы, тэлевізары, халадзільнікі і іншыя каштоўныя рэчы.

Бацькі сённяшняй калгаснай моладзі зведалі на сабе многія цяжкасці. Іншая доля ў іх дзяцей. Напрыклад, Сцяпан Янушчык у маладосці батрачыў на пая. Яго дзеці — Ганна і Іван атрымалі вышэйшую адукацыю — сталі настаўнікамі і вучаць дзяцей сваіх аднавяскоўцаў. Дзеці Івана Карпіка таксама скончылі вышэйшыя навучальныя ўстановы: Марыя — Брэсцкі педінстытут, Ганна — Ровенскі інстытут інжынераў воднай гаспадаркі, а Мікалай — Ленінградскае ваеннае вучылішча. Філасофскі і юрыдычны факультэты Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта скончылі Пётр і Марыя Грэчка.

І мне падумалася, што сама назва калгаса — «Новы шлях» — вельмі сімвалічная. Шлях, па якому ідзе савецкая вёска, гэта шлях да шчасця.

В. ШЫХАНЦОУ.

У ГОНАР РЭВАЛЮЦЫІ 1905 ГОДА

Незабыўныя палітычныя падзеі праходзілі на беларускай зямлі 70 гадоў назад, у рэвалюцыйныя дні 1905 года. У Мінску, Віцебску, Оршы і іншых гарадах не спыняліся забастоўкі, мітынгі, маніфестацыі, у сельскай мясцовасці гарэлі панскія майнткі.

18 кастрычніка 1905 года, на наступны дзень пасля абвешчання царскага маніфеста аб дараванні «свабод», пазагаду губернатара П. Курлова была

расстраляна мірная дэманстрацыя мінчан, якая сабралася на Прывакзальнай плошчы. 80 чалавек забіта, 300 ранена. Нялавак забіта, 300 ранена. Нялавак пралітаў кроў яшчэ больш абвастрала напал палітычнай барацьбы. На Курлова арганізуецца замах. Выпускнік рэальнага вучылішча Іван Пуліхаў, які кінуў бомбу, быў пакараны.

У памяць аб удзельніках рэвалюцыі 1905 года Веры Слуцкай і Івана Пуліхава ў Мінску

названы вуліцы. Ушанавана памяць студэнтаў Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі, якія выступілі на барацьбу з царскім самадзяржаўем.

70-годдзю рэвалюцыі 1905—1907 гадоў прысвячаюцца лекцыі, выстаўкі, кінафільмы. Матэрыялы аб рэвалюцыйных падзеях тых гадоў папаўняюцца музей.

Я. САДОЎСКІ.

ХВІЛІНЫ РОЗДУМУ І РАДАСЦІ

Ні да каго з гэтых людзей грошы лёгка не прыходзяць. Кожны долар, выдаткаваны на турыцкую пачэўку ў Савецкі Саюз, зароблены ўласнымі рукамі. Таму, натуральна, турысты чакаюць ад паездкі найбольшай прыемнасці і карысці.

Гэтыя нашы суайчыннікі, што невялікай групай прыляцелі на Радзіму з Канады, не пашкадуюць выдаткаваных сродкаў. Таму што кожны долар даў такі высокі даход, якога яны і не чакалі. Даход у выглядзе карыснага і каштоўнага пазнання жыцця.

Жыцця не толькі ў нашай краіне, а і ў Канадзе. Бо землякі атрымалі магчымасць параўноўваць: як жыццё людзям там і тут, як было раней і як стала цяпер.

Вось прыехалі турысты ў Вязынку. Паглядзелі на помнік Янку Купалу, пабывалі ў хаце, дзе нарадзіўся паэт. Яны, вядома, успомнілі Купалаву паэзію, і гэта было паўтарэннем пройдзенага. А новым урокам з'явілася тое, што яны супаставілі абстаноўку старой сялянскай хаты з сучасным побытам беларусаў. Минулае і сённяшні дзень — як неба і зямля. Адзін з суайчыннікаў на своеасаблівай руска-англійскай мове выказаў сваё пачуццё так: «Там жылі ў бедных хатах, а цяпер у апартаментх».

Вядома, у слове «апартаменты» ёсць перабольшанне, але мы разумеем, што людзям ёсць што параўноўваць і ёсць над чым задумацца. Невядома, аб чым думаюць, седзячы на прыёме ў Беларускай таварыстве, Уладзімір Хільчук і Джозефіна Фабрыс. Можна аб тым, што там, у Канадзе, бушуе інфляцыя, амаль штодзённа растуць цэны і падаткі, а тут цэны застаюцца стабільнымі і думаць пра падаткі нікому не прыходзіцца! Ці

можа іх здзівіла, што многія савецкія людзі не разумеюць злавеснага значэння слоў «інфляцыя» і «марыхуана»! «Гм, дзіўна, такія распаўсюджаныя словы...»

— Я вось гляджу на ўсё, слухаю ўважліва, а ў самага не выходзіць з галавы думка: жонка засталася дома адна, хаця б гангстэры аб гэтым не даведаліся і кватэру не абрабавалі... Баюся! — І тут здзівіўся мы. Таму што мы, калі едзем усёй сям'ёй у адпачынак, замыкаем на звычайны замок кватэру і непакоімся толькі аб тым, каб суседзі, якім аддадзены ключ, не забыліся паліваць кветкі.

Што зробіш, там — «сва-

бода», тут — «жалезная заслона». Вось гэты чалавек, які сядзіць у роздуме, калі сабраўся ў госці да нас, пачуў: «Не едзь, Дубасаў, за жалезную куртynu, там цябе пасадзяць». Цяпер ён мае поўную падставу думаць, што такія словы яму казалі шкодныя зламасынікі.

Дубасаў — духабор, народжаны ў Канадзе, а жанчыны з граблямі — «тутэйшыя» беларускі. У Вязынцы каля дома-музея была скошана трава, і яны, узяўшы ў рукі граблі, успомнілі дзяцінства і маладосць. Успомнілі даўнейшую Беларусь, у якой ім не знайшлося месца, узрадаваліся, што цяпер у беларускіх сялян граблі

сталі музейным экспанатам.

Думаць, добрыя людзі, успамінаць, параўноўваць. Ведаць, што мы перажылі. Тут, у музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, каля гэтых экспанатаў, стане зразумела многае. Прагнаўшы з роднай зямлі ворагаў, мы не толькі абаранілі свабоду — мы пазбавіліся ўсіх тых хвароб, якія сёння не даюць вам жыцця. І таму мы толькі са слоўнікаў і газет даведваемся аб інфляцыі, таму мы не баімся пакінуць на месяц пустую кватэру. Разважайце, дзе і якая на свеце свабода, дзе і якія «куртны», дзе праўда, а дзе хлусня.

І землякі нашы — канад-

скія грамадзяне — глядзяць, слухаюць і думаюць. І здаровым розумам успрымаюць святую праўду: як тут і як там, што было і што стала. Успамінаюць «сяброўскія» парады не ехаць у Савецкі Саюз...

— Ну і як вы, дарагія сябры, не дарэмна патрацілі грошы і час!

— Ноў-ноў, не дарэмна, — адказваюць з задаволенымі ўсмешкамі госці. — Паездка на Радзіму пераўзышла нашы чаканні. Вялікае вам дзякуй!

І едуць далей — у Ленінград.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ЁН БЫЎ ПАРТЫЗАНАМ

...Не, адрасам я не памыліўся. Услед за званком у глыбіню пакоя пачуліся крокі і дзверы адчыніліся. На парозе стаяў мой даўнейшы знаёмы Генрых Рыфер.

Мы не бачыліся некалькі гадоў. Прыкмятаю: сівыяны ў валасах, маршчын на твары прыбавілася, але ўсё такая ж эмацыянальная мова, энергічны жэсты, усё той жа моцны акцэнт.

Ужо другі год ён на пенсіі. Але што рабіць рабочаму чалавеку ў чатырох сцянах? Пайшоў на хлебапрыёмны пункт цясларыць, у працы праходзіць увесь дзень. Жонка працуе ўсё там жа, у бальніцы, хутка таксама пойдзе на пенсію. А дачка Валя ўжо замужам і жыве ў суседнім горадзе Бяроза. «Можна павіншаваць, цяпер я грэсфатэр, дзядуля».

Мы яшчэ доўга гаворым аб рэчах жыццёвых. Але аб чым бы ні заходзіла гутарка, зноў і зноў вяртаемся да мінулага.

...На паўдарозе паміж станцыямі Тэўлі і Аранчыцы ёсць прыпыначны пункт Лясы. Скорыя пазыды нават не прыкмятаюць яго, імкліва праносяцца міма, і толькі прыгарадныя затрымліваюцца на хвіліну-другую. А ў 1941-м, калі тутэйшыя мясціны акупіравалі фашысцкія захопнікі, Лясы былі станцыяй.

Чыгуныцы Брэст — Масква варажае камандаванне надавала выключна вялікае значэнне. На яе ахову кінуты буйныя войскі сілы. А ўсё роўна ўвесь час грывелі выбухі, ляцелі пад адхон варажыя эшалоны. Гэта дзейнічалі партызанскія брыгады імя Чапаева.

У Лясах астаяваўся варажы гарнізон. Дзесяткі салдат неслі патрульную службу, ахоўвалі чыгуначнае палатно. Некалькі ваенных чыгуначнікаў дзяжурыві на станцыі. Сярод іх быў і Генрых Рыфер.

На думку жыхароў вёскі Сасноўка, хаты якой падыходзілі амаль ушчыльную да станцыі, Рыфер быў нейкім дзіўным. Не рабуе, не крыўдзіць сялянчан. Смеецца: «Партызаны — добрыя людзі».

Вось і гадалі: хітруе, сябрам прыкідваецца? Устанавіць, хто ён такі, дапамог выпадак.

...На пуцях чакалі адпраўкі некалькі эшалонаў. Да іх з-за павароту на ўсіх парах каціўся са стаў. Не паспелі і вокам міргнуць, як раздаўся лязгат і скрыгатаванне металу — эшалоны сутыкнуліся. Праз мінуту ўсё было скончана. Паравоз зваліўся з насыпу, на пуцях груваціліся абломкі вагонаў. Да месца катастрофы беглі чыгуначнікі і салдаты. Ведаючы, што гітлераўцы хуткія на расправу, юнак-перакладчык з мясцовых жыхароў Дзмітрый Дудко спытаў дзяжурнага па станцыі Рыфера:

— Генрых, што ж цяпер будзе?

— Што будзе? Партызаны скажуць дзякуй...

Пазней удалося даведацца, што крушэнне было зроблена самім Рыферам. Гэта ён паведаміў на суседнюю станцыю: шлях свабодны, хоць на пуцях пад парамі стаяў эшалон.

Паводзіны нямецкага чыгуначніка сталі вядомы камандаванню партызанскай брыгады. Хто ж ён, Генрых Рыфер?

У хуткім часе хутаранін Васіль Гук, прыбыўшы на станцыю і застаўшыся сам-насам з Генрыхам Рыферам, працягнуў яму пісьмо.

— Чытаю яго і вачам не веру, — успамінае Генрых Мельхіёравіч. — Пісьмо ад партызан, на нямецкай мове. Даслоўна пераклазаць не магу, але гаварылася ў ім аб тым, што партызаны чакаюць ад мяне дапамогі і хочуць са мною сустрэцца. Я на імгненне ўявіў: а калі пра гэта даведаецца гестапа... Перадаў партызанам: сустрэцца згодзен.

Рыфер ішоў на сустрэчу, не падазраючы, што за ім сочаць дзесяткі вачэй партызанскіх сувязных. Зброю ён не ўзяў — такая была ўмова. Яго праводзілі ў сялянскі дом, дзе ўжо сабраліся партызанскія камандзіры. Гарэзліва падмігнуў яму перакладчык Дзмітрый Дудко, які быў ужо ў атрадзе. Рыфер заявіў, што гатовы хоць цяпер перайсці да партызан. Але яго адгаварылі. Карысці будзе больш, калі ён застаецца на сваім месцы,

дзяжурным па станцыі. Звесткі аб перавозках патрэбны разведцы, ды і падрыўнікам неаб'якава, які эшалон пускаць пад адхон: паражняк або з танкамі, гарматамі.

Рыфер згадзіўся.

Вядома ж, партызан не маглі не зацікавіць матывы, якімі кіраваўся Генрых Рыфер. У адказ пачулі, што пераход на бок партызан падрыўтаваны ўсім яго жыццём. Сын селяніна, інваліда першай сусветнай вайны, ён рана спазнаў нястачы, цяжкую працу, сацыяльны прыгнёт і таму ўзненавідзеў фашызм.

Шмат каштоўных звестак перадаў у лес Рыфер. Было і такое заданне: партызанам спатрэбіліся батарэі да рацыі. Здабыць іх нават Рыферу здавалася справай безнадзейнай. Але ён адпраўляецца ў Брэст, заводзіць новыя знаёмствы: аднаго падпоіць шнапсам, другому ўсуне ў руку пачак марак і вяртаецца з аноднымі батарэямі.

Гестапа нешта западозрыла. Выклікалі Генрыха ў Брэст адзін раз, потым другі, цікавіліся, што ён ведае пра партызан. Калі выклікалі трэці раз, вырашыў не выпрабуваць лёс, падаўся ў партызанскі атрад.

Пасля вайны Рыфер пасяліўся ў Кобрыне. Вяртацца ў родны Гельнхаўзен поблізу ад Франкфурта-на-Майне не стаў. Газеты прыносілі звесткі, што ў Заходняй Германіі адраджаюцца нацысцкія арганізацыі, фашысцкія недабіткі заклікаюць да рэваншу. Ён прыняў савецкае грамадзянства, ажаніўся з беларускай дзяўчынай.

На Брэстчыне жывуць многія былыя партызаны — папелінікі Генрыха Рыфера. Часта сустракаецца ён з камандзірам брыгады Канстанцінам Гапасюком, з былым перакладчыкам Дзмітрыем Дудко, цяпер рэдактарам лінскай газеты «Палеская праўда». Аб Рыферы яны самай высокай думкі. У цяжкі для савецкіх людзей час ён застаўся верным пралетарскаму інтэлекцыяналізму, павярнуў зброю супраць агульнага ворага — фашызму.

В. МАЛАШЭУСКІ.

Strengthening Detente

These days the working people of our country, discussing and unanimously welcoming the favourable results of the Conference on Security and Cooperation in Europe, once again voice their support for the principled Leninist foreign and internal policy of the Communist Party of the Soviet Union and for the activities of its Central Committee, which is indefatigably implementing the Peace Programme evolved by the 24th CPSU Congress.

«The statement made by the Politbureau of the CPSU Central Committee, the Presidium of the USSR Supreme Soviet and the USSR Council of Ministers to the effect that the consolidation and development of detente in Europe and the expansion of cooperation among countries and peoples call for tireless effort aimed at the further development of Soviet economy, science and culture, has met with a lively response and complete approval in Party and other public organizations and among all Soviet people», reads the leading article in *Pravda*.

Meetings continue in cities and villages of the Soviet Union at which the people highly appraise the results of the Conference in Helsinki and approve of the document, On the Results of the Conference on Security and Cooperation in Europe, issued by the Politbureau of the CPSU Central Committee, the Presidium of the USSR Supreme Soviet and the USSR Council of Ministers.

The newspaper *Moskovskaya Pravda* wrote, in particular:

«The results of the Conference,» stressed assembler S. Geraskina at the workers' meeting at the 2nd Watch-Making Factory in Moscow, «expressed the nations' unanimous aspiration for peaceful cooperation and their firm belief in the triumph of reason. The document, On the Results of the Conference on Security and Cooperation in Europe, stresses the outstanding contribution made by Leonid Ilyich Brezhnev to the implementation of the foreign-policy course of the Communist Party and the Soviet state, and to the elaboration and fulfilment of the Peace Programme, which played an important role in achieving detente».

«Meetings were also held at the plant making hydrounits for tractors, at the Lyublino foundry-mechanical plant, at the Sokolniki coach-repairing factory and at many other enterprises, construction sites and research institutes in Moscow».

«There's not a single Soviet person», writes Anatoly Aleksin, Secretary of the Board of the RSFSR Writers Union, in the same newspaper, «not a single honest person on earth who

isn't thrilled by the results of the Conference on Security and Cooperation in Europe. There aren't any such people, because the results of the forum, convened in the interests of the peaceful future of millions of people, concern one and all. And we are proud that a tremendous role in the successful holding of the Conference belongs to our country and our own Communist Party which proclaimed the Peace Programme at its 24th Congress.

«The document signed at the Conference is projected into the future. Yes, into the future, not into today alone, but also into tomorrow, because the struggle for peace and friendship among nations, for a peaceful life on earth is the concern of all of us, concern for our children and grandchildren to whom the future belongs».

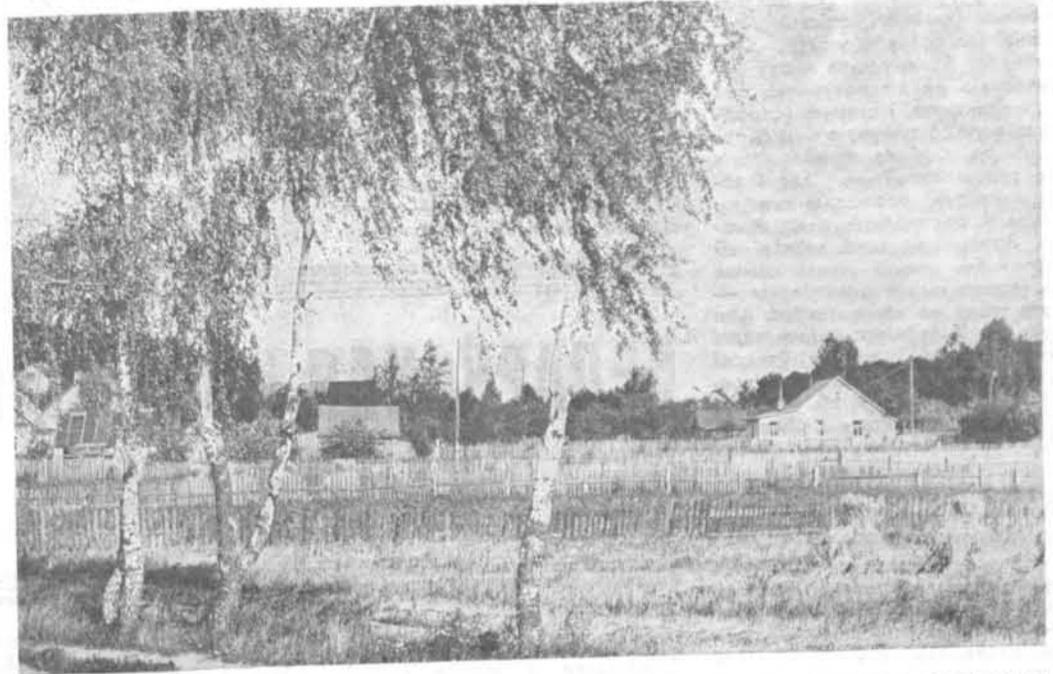
Steelmaker N. Oryol, from the Dnepropetrovsk pipe-rolling mill, writes in the *Sovietskaya Ukraina*: «I belong to the generation which knows and remembers what war was like. But my friends, who came into the world after the war, also hail from the bottom of their hearts everything that was accomplished in Helsinki. The agreements reached serve the interests of all nations, the interests of every person and of all of us. «We steelmakers highly appreciate the work done by our delegation and the personal contribution made by Leonid Ilyich Brezhnev.

«We confirm our approval of the peaceful Leninist policy of the CPSU by enthusiastic work».

«I live and work a long way from Finland — at the juncture of the Kyzyl-Kum Desert and the Zarafshan Valley. But we Uzbeks say — the road is long, but the hearts are near. I keenly followed the work of the Conference on Security and Cooperation in Europe, the history-making summit meeting.

«We are very happy that the Conference was a complete success. However, the road to the goal was far from easy. And now, when the desired goal has been reached, the mighty trend towards detente and equal cooperation acquires added strength. As a farmer, I see good seeds in the results of the Conference and I'd like to believe that they will produce good shoots», says Jalil Khalilov, a collective farmer from the Bukhara Region, in his letter published in the newspaper *Trud*.

The newspaper *Komsomolskaya Pravda* quotes I. Minakov, a World War II veteran, who said at a rally in Voronezh that all Soviet people were deeply grateful to the Party and Government for «the consistent implementation of the Peace Programme.

Byelorussian landscape.

Photo by E. KOZYULA.

A TREASURY OF BOOKS

The BSSR Academy of Sciences' Fundamental Library named after Yakub Kolas has celebrated its 50th Anniversary. Originally it began its work as the library of the first high-level scientific establishment of Byelorussia — the Institute of Byelorussian Culture. Before 1927 the main trend in the work which was done by the Institute of Byelorussian Culture was the promotion of humanities and social sciences for the purpose of all-round studies of the history of Byelorussia, its literature, language, and folklore. And the library was to fulfil the role of the research centre of the new establishment.

On the eve of the Great Patriotic War, the library was already functioning as a major auxiliary research-establishment within the framework of the Academy of Sciences of the BSSR.

However, the war interrupted the process of the growth and development of the library and stopped it altogether for a long period of time.

Immediately after the liberation of Minsk in 1944, active restoration work was started on everything that the fascists had destroyed. The largest book treasuries of the Soviet Union expressed their readiness to provide help for the leading scientific library of the Byelorussian Republic. The Presidium of the Academy of Sciences of the USSR issued a special decree on handing over to the library of three hundred thousand books and journals from the sources of the Moscow and Leningrad scientific libraries. The Leningrad Public Library named after Saltykov-Shchedrin, the Library of Moscow University, and a great number of other libraries rendered invaluable assistance to the Byelorussian library providing it with large amounts of different publications from their auxiliary sources. At the same time, whole trainloads of books were returned to the library after being rescued by Soviet troops on the territories of Poland and Germany. Now, as a most treasured relic, the library preserves a book with the following inscription: «We, front-line soldiers, have rescued these books from the fascists and are sending them back to our Motherland. March 25, 1945. Germany beyond the River Oder». By 1964, the Library of the Academy of Sciences of the BSSR stood in possession of a million publications.

Twenty-two thousand readers and two million copies of various scientific publications — these figures illustrate the scale on which at present functions the library system of the Academy of Sciences of the BSSR. This system

comprises twenty-four libraries of scientific-research establishments. At the present time, one and a half thousand different libraries of the Byelorussian Republic are able to supply their readers with books that the libraries receive from the sources of the library system of the Academy of Sciences of the BSSR.

Periodicals and reference books play an important role in the work of scientists and researchers. This is why these publications are given special attention at the Library. The book-repository of the Academy of Sciences receives each year about two thousand Soviet publications of this kind and the same number of journals and reference books from forty different countries of the world.

Each year the Library receives about a hundred thousand books and journals in twenty-five languages. And a special place in the acquisition of these new publications is given to the process of book-exchange. This is not only an important source of obtaining small-circulation publications but also an important means of popularizing the works of Byelorussian scientists in many countries of the world. Annually the Library receives from all over the world more than 12 thousand different editions and sends out the same number in exchange.

The Library's collection of rare books and manuscripts is its pride and the object of particular care. Due to the constant search and special expeditions undertaken by the staff of the Library, this collection is growing every year through additions of rare and valuable Byelorussian editions, through the acquisition of precious relics of the world's book-publishing business.

The Library of the Academy of Sciences of the BSSR conducts considerable scientific-research work — its staff compiles and publishes every year more than two hundred quires of bibliographical materials, as well as publish collections of research papers and reports on the questions of the theory and practice of the library-keeping and bibliography, book-science and the history book-science.

The building of the Library — big, beautiful, and glittering with the reflected light of its many large windows — stands in the very middle of the Academy's township, and this fact seems to be symbolic: its purpose is to be in the centre of scientific life, to serve equally to all those who have dedicated their lives to creative search. This is the noble purpose and the noble duty of the Library.

FEDERATION OF EQUAL REPUBLICS

ARTICLE 17 of the USSR Constitution says: «Every Union Republic shall have the right freely to secede from the USSR». This right is the supreme guarantee of the national interests and sovereignty of all the Union Republics that are part of the Soviet Union. However, throughout the existence of the Soviet Union none of the Union Republics has deemed it necessary to resort to this right. The reason is that the Soviet federal state ensures the most favourable conditions for their national development.

The Soviet Union is not an artificially formed unit, but a voluntary federation of nations which has taken shape historically. The October Socialist Revolution abolished the system of national oppression in old Russia. One of the first legislative acts

of the victorious Revolution was the Declaration of Rights of the Peoples of Russia, published in early November 1917. It proclaimed the right of nations to self-determination, up to and including secession and formation of an independent state. That this right is real can be seen from the fact that Finland and Poland received independent statehood as a result of the October Socialist Revolution.

But the overwhelming majority of the peoples of Russia chose the path of federal association after liberating themselves from the tsarist yoke and establishing the Soviet Republics. This was prompted by life itself. It is an open secret that only a close mi-

litary and political alliance of the Soviet Republics helped them to uphold the gains of the socialist Revolution during the armed foreign intervention and the 1918-1920 Civil War. This community of nations was sealed in 1922 by the formation of a federal state, the Union of Soviet Socialist Republics.

The entire history of the USSR, which covers more than half a century, has proved the soundness of the choice made by the Soviet Republics. The Soviet Union withstood the hardest trials of World War Two, when German fascism threatened not only the independence and liberty, but the very existence of the peoples of the USSR. The

unity and brotherhood of the Soviet peoples was one of the main factors that ensured victory in the fight against world imperialism's shock forces.

Within the framework of a united state, literally in the lifetime of one single generation, the age-old economic and cultural backwardness of the once oppressed national areas was eliminated. Let us take, for instance, the Central Asian Republics. Before the Revolution they were nothing but colonies of the former Russian empire. With the help of other fraternal Republics, they have overcome their poverty and ignorance, set up well-developed economies and achieved unprecedented prog-

ress in national culture. In their overall development and in the living standards of their people these Republics have left neighbouring foreign countries, such as Turkey and Afghanistan, far behind, although before the Revolution their level was much the same. The Baltic Union Republics — Estonia, Latvia and Lithuania — have also flourished, although they only joined the USSR in 1940.

Fraternal mutual assistance has largely contributed to the development of other Soviet peoples. By their joint efforts the Soviet Republics have built a socialist society and are now building communism.

МУЗЕЙ У СТАРЫМ СВЕРЖАНІ

З Іванам Шавелем, настаўнікам Стара-свержанскай сярэдняй школы, нас звязвае даўняе знаёмства. Яшчэ будучы вучнем суседняй школы, я чуў пра гэтага энтузіяста-краязнаўцу, пра школьны музей, створаны па яго ініцыятыве, пра вялікія пошукі, што вядуць школьнікі пад яго кіраўніцтвам.

У той час школьны краязнаўчы музей выглядаў сціпла. Экспанаты размяшчаліся ў класе. Зразумела, у такіх умовах асабліва не разгонішся. Дзве-тры зашклёныя шафы і некалькі вітрін, што прыткнуліся на свабодных месцах, захоўвалі археалагічныя экспанаты, зброю і дакументы часоў рэвалюцыі і Вялікай Айчыннай вайны, нешматлікія дробныя рэчы колішняга сялянскага ўжытку. На стэндах — фатаграфіі, малюнкi, карты, схемы.

Дома Іван Андрэевіч разгортваў перад мною яшчэ адну экспазіцыю. Гісторыя вёскі, пачынаючы ад тых часоў, калі Стары Свержань згадваецца ў архіўных дакументах, да сённяшніх дзён... Гісторыя партызанскага руху на Стаўбцоўшчыне. Некалькі аб'ёмістых тамоў, а ў іх — дзесяткі баявых эпізодаў, сотні прозвішчаў, карпатліва адшуканых, вярнутых з небясы. Цэлы стос пісем. Пішуць былыя ўдзельнікі баёў на

стала адшукваць прадметы колішняга сялянскага побыту. Вёскі на вачах перабудоўваюцца, разам з тым знікае і стары побыт. А каго ж гэта не парадзе?

...Мой апошні прыезд у Стары Свержань прынёс шмат новага і цікавага. Музей разросся і пабагацеў. Займае ён цяпер тры пакоі. Прадуманая экспазіцыя, мастацкае афармленне. «Спецыяльна запрашалі мастака, — гаворыць Іван Андрэевіч, — Афармленне — за кошт калгаса. Аб'яце калгас і асобны будынак для музея. Старшыня ў нас талковы, карысць краязнаўчай працы разумее». Дарэчы, некалькі гадоў таму назад шла гутарка наконт прыстасавання якой-небудзь старой сялянскай хаты. Аказалася, што няма ўжо такіх хат!

Асноўная частка экспазіцыі прысвечана тэме вайны. Кожны экспанат — жывая гісторыя, яскрава сведчае мужнасці народных месціцаў, непакіснай веры народа ў перамогу. Прабітыя кулямі, залітыя крывёю дакументы, знойдзеныя на месцах баёў, у безыменных да апошняга часу магілах... Асабістыя рэчы ўдзельнікаў баёў за Стаўбцоўшчыну, перададзеныя ў музей былымі воінамі ці іх роднымі... Праржавелая зброя... Дэтэктарны радыёпрыёмнік, які ў час вайны хавалі жыхары вёскі, каб пачуць голас роднай Масквы... Пажоўкля нумары падпольнай раённай газеты «Голас селяніна»...

Асобныя стэнды прысвечаны баявым дзеянням народных месціцаў. Тут экспануюцца фатаграфіі, дакументы, рэчы загінуўшых у баях з гітлераўцамі, успаміны былых партызан. Асобна выдзелены матэрыялы, што расказваюць пра сакратара Стаўбцоўскага падпольнага райкома камсамола Авакума Мамантава, які па-геройску загінуў у баях ля вёскі Аталезь.

Вось стэнд «Яны загінулі за вызваленне г. Стаўбцы». На першы погляд, ён вельмі сціплы — некалькі дзесяткаў фатаграфій. Але за гэтай сціпласцю — карпатлівыя пошукі юных следapyтaў, шматгадовая перапіска з былымі воінамі.

Звяртаю ўвагу на крыху незвычайныя экспанаты: кінжал, шапку, пояс, дарожную сумку, аздоблены ўсходнім арнаментам. Іван Андрэевіч тлумачыць, што гэтыя рэчы належалі азербайджанцу Рустаму Рустамаву, які загінуў за вызваленне Стаўбцы. У дзень 30-годдзя Перамогі на Стаўбцоўшчыну прыязджаў яго брат, пісьменнік Вялет Рустамаў. Пабываў ён і ў школьным музеі і быў вельмі крануты, — свята шануюць тут памяць пра яго брата. Так рэчы героя навечна засталіся ў музеі.

Падарункі, сувеніры, кнігі з аўтографамі... Яны сведчаць пра тое, што школьны музей вядомы цяпер далёка за межамі Стаўбцоўшчыны і нават рэспублікі. А ў кнізе запісаў — дзесяткі падзяк старасвержанскім краязнаўцам.

Я. САХУТА.

НА ЗДЫМКУ: настаўнік гісторыі Іван ШАВЕЛЬ і школьнікі-краязнаўцы Тая ЕРМАКОВІЧ і Анатоль КАЧАНОЎСКИ разбіраюць свежую пошту.

Фота П. НАВАТАРАВА.

Стаўбцоўшчыне, даюць адказы розныя арганаізацыі і ўстановы, дзеляцца ўспамінамі землякі. Хто ж адмовіць школьнікам у такой патрэбнай справе?

Пасля знаёмства з новымі матэрыяламі мы звычайна адпраўляліся на пошукі экспанатаў для этнаграфічнага аддзела. Такія пошукі і засмучалі нас і радавалі. Засмучалі таму, што з кожным годам усё цяжэй

На выстаўцы кветак.

Фота Б. АУРАМЕНКІ.

УБАЧЫЦЬ БЛАКІТНУЮ РУЖУ...

Нядаўна маляўнічыя афішы запрасілі мінчан на свята кветак. У Палацы мастацтваў праходзіла традыцыйная гарадская выстаўка. Сюды прынёслі свае букеты работнікі Рэспубліканскага батанічнага саду, саўгаса «Дэкаратыўная культуры», заводу «Калібр», кветаводы-аматары і школьнікі.

З дапамогай гукаў, фарбаў, слоў, можна выказаць усё чалавечыя пачуцці. У кветках — нястрымная радасць і светлы сум, пяшчота любві і горыч разлукі.

Цікавыя букеты зрабілі самыя маладыя ўдзельнікі выстаўкі — юннаты. На цёмна-зялёным імху ляжыць старая каска, а над ёй ярка кропляць пунсавее гваздзіка — гэта кампазіцыя школьнікаў прысвечана 30-годдзю Перамогі над фашызмам.

На выстаўцы прадстаўлены кветкі, якія заслужылі не адзін медаль у розных конкурсах, і самыя апошнія работы мінскіх селекцыянераў. Ад суседства ацыдантары (дзікага гладыёлуса) і пышнага прыгажуня «Аскара» становіцца асабліва наглядным вялікі шлях, пройдзены кветаводствам.

Мы пазнаёміліся з Лідзіяй Галавач. Больш як 20 гадоў

займаецца яна вырошчваннем новых сартоў. Нялёгка гэта праца: кожны адростак, кожную кветку трэба дагледзець, з многіх варыянтаў выбраць самы прыгожы і жыццязойкі. Дзесяць гадоў назад Лідзія Антонаўна за свае кветкі атрымала залаты медаль ВДНГ. Амаль усім сваім сартам яна дае беларускія назвы.

Вызменны адміністратар выстаўкі, энтузіяст сваёй справы Аляксандр Зубарэвіч паказаў нам экспазіцыю, гаварыў аб гісторыі выяждзення сартоў. Вядома, каралевай выстаўкі была ружа: ад цёмна-бардовага, амаль чорнага колеру, да пяшчотна-ружовага, ад ярка-аранжавага да зеленавата-жоўтага. «Праўда, багатая палітра ў ружы! — спытаў нас Аляксандр Пятровіч. — Толькі вось блакітнай ружы яшчэ няма. Але будзе!»

Блакітная ружа — не утопія. Многія нашы селекцыянеры, як і іх калегі ва ўсім свеце, не адно дзесяцігоддзе стараюцца вывесці гэты чуд. Хочацца верыць, што на адной з будучых выставак мы ўбачым чароўную блакітную ружу.

Н. ЛАХРЭВА,
Л. ПАУЛЮЧЫК.

ГУМАР

Наведвальнік — афіцыянт:

— Прабачце, але ў маім ніве плавае муха.

— Божа, які дробязны народ пайшоў! — злучацца афіцыянт. — Ну колькі можа выпіць піва адна муха?

— Есць у вас папугай, які ўмее размаўляць? — пытаецца пакупнік у зомагазіне.

— Вядома, ёсць. Вось гэты, напрыклад, блакітны. Ён каштуе пяцьдзесят долараў.

— А гэта не занадта дарага?

— Што вы, ён ведае цэлых сто слоў!

— А той зялёны?

— Ён каштуе сто, таму што ведае дзвеце слоў.

— А той жоўты, што сядзіць з краю?

— Ён каштуе трыста, але папярэджаю: ён не ведае ніводнага слова.

— Дык чаму ж ён такі дарагі?

— Ён галоўны над усімі папугаямі.

БАБРЫ-ПАДАРОЖНІКІ

Інспектар дарожнага нагляду Ф. Бойка на шашы недалёка ад Лунінца сустрэў незвычайнага «парушальніка» правіл дарожнага руху. Ім аказаўся... бабёр. Спраба абразуміць бесклапотнага ляснога жыхара прывяла да таго, што на халяве бота з

ялавай скуры з'явілася дзірка — след вострых зубоў бабра. І ўсё ж інспектару ўдалося ачысціць яго з дарогі ў ваду.

Яшчэ адзін бабёр-падарожнік апынуўся ў самым центры горада Лунінца. А трэцяга знайшлі ў вёсцы Язвінка.

— На Палессі ў апошнія гады ў шмат разоў узрасло пагалоўе гэтых рэдкіх і каштоўных звяркоў, — расказвае начальнік аддзела

абласнога ўпраўлення лясной гаспадаркі В. Загонскі.

— Асабліва шмат іх у Лунінецкім, Пінскім, Івацэвіцкім, Ганцавіцкім і іншых раёнах. Упершыню праведзены промыслы адлоў па спецыяльных ліцэнзіях.

Прыняты шэраг мер па стварэнню спрыяльных умоў для жыцця баброў. Створаны заказнікі, дзе поўнацю забаронена паляванне.

П. СУСІКАЎ.

Вяселле ў вёсцы — прывабнае відовішча для ўсіх. Малыя бягуць наперад музыкаў, каб не прапусціць ніводнай з традыцыйных цырымоній. Жанчыны стаяць ля вяснічак: змахнуць слязу ад радасці ці ўспамінаў, калі прыгажуня-нявеста праедзе. А маладыя — сур'ёзныя і негаваркія ў гэты дзень.

Фота С. ЦІМАШЭНКІ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ
ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-02-80, 33-03-15, 33-01-97,
33-15-15.

Ордена Працоўнага Чырвонага
Сцяга друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі
Зак. 1283.